

Werkdocument

Problematiek externe beoordeling en accreditatie in de bama-omvormingsperiode

Projectteam invoering accreditatie Vlaanderen

3 maart 2004

Inhoud

1	Uitgangspunten	2
2	Probleemstelling	2
3	Overgangsregeling	3
Bijlage 1	Beoordelingstabel tijdens omvormingsperiode	5
Bijlage 2	Overzicht omvormingen	13
Bijlage 3	Decretaal kader	15

1 Uitgangspunten

De invoering van accreditatie loopt in Vlaanderen parallel met de invoering van de bachelor-master structuur. (Initiële) bachelorsopleidingen kunnen opgestart worden vanaf het academiejaar 2004-2005. (Initiële) mastersopleidingen vanaf 2007-2008. Bachelor-na-bachelors- en master-na-mastersopleidingen kunnen opgestart worden vanaf 2004-2005.

Het jaar waarin de accreditatieaanvraag dient te gebeuren is vastgelegd door de bepalingen van §1 t.e.m. §5 van artikel 124 van het structuurdecreet van 4 april 2003. Reeds vanaf medio 2006 zullen de eerste accreditatieaanvragen plaatsgrijpen, gebaseerd op wellicht reeds in 2004 opgestarte visitaties.

2 Probleemstelling

Zowel in universiteiten als hogescholen zullen vanaf 2004 opleidingen gevisiteerd worden die ofwel in volle overgang zitten van het huidige systeem naar het bachelor/masterstraject of die op het ogenblik van visitatie zelfs nog volledig in het oude systeem worden georganiseerd vermits het masterstraject in de meeste gevallen pas vanaf 2007 wordt ingevoerd. De visitaties die in deze overgangperiode in de dat ogenblik georganiseerde opleidingen plaatsgrijpen zullen moeten gebruikt worden voor het aanvragen en het toekennen van accreditatie van de omgevormde bachelors- en mastersopleidingen.

Eenzijds wordt er voor de meeste universitaire opleidingen en hogeschoolopleidingen van twee cycli overgegaan van twee jaar kandidatuur en twee jaar licentie naar drie jaar bachelor en één jaar master. Anderzijds grijpen vele opleidingen de bama-hervorming aan om substantiële wijzigingen door te voeren aan doelstellingen, programma, onderwijsvormen e.d. en om verbetertrajecten te implementeren m.b.t. elementen uit de huidige organisatie, waardoor een eenduidige relatie tussen oorspronkelijke en omgevormde opleiding niet altijd evident zal zijn. Ook zijn er nieuwe vereisten in de bama-structuur, zoals bv. de veralgemening van de masterproef in de mastersopleidingen.

Daarenboven kunnen omvormingen plaatsgrijpen waarbij opleidingen met verschillende afstudeerrichtingen/opties uitgesplitst worden in meerdere bachelors- of mastersopleidingen. Ook kunnen voortgezette opleidingen indalen in bestaande opleidingen of omgevormd worden tot nieuwe (initiële) bachelors- of mastersopleidingen. Tenslotte kunnen meerdere opleidingen gebundeld worden tot één omgevormde opleiding. Decretaal is bepaald dat de accreditatieaanvraag een externe beoordeling van de opleiding dient te bevatten en dat de beoordeling van een omgevormde opleiding die nog niet volledig is gerealiseerd, dient te steunen op de combinatie van de beoordeling van (de nog bestaande delen van) de oorspronkelijke opleiding, de reeds gerealiseerde delen van de omgevormde opleiding en de plannen voor de verdere delen van de omgevormde opleiding. Hierdoor bestaat dus de mogelijkheid dat de visitatie van één (oorspronkelijke) opleiding zal resulteren in een beoordeling die bestemd zal zijn voor accreditatieaanvragen van meerdere bachelors- of mastersopleidingen, die uit deze oorspronkelijke opleiding zijn ontstaan, en omgekeerd. (zie ook bijlage 2). Uit een eerste analyse van de omvormingsdossiers blijkt dat deze bijzondere situaties zich voordoen, maar toch relatief beperkt in aantal zijn.

In de eerstvolgende jaren zullen de zelfevaluaties en de externe beoordelingen met het oog op accreditatie (als bachelors- of mastersopleiding) aldus in meerdere of mindere mate betrekking hebben op de oorspronkelijke, nog niet omgevormde opleiding. In het geval van mastersopleidingen zal de eerstvolgende jaren in veel gevallen een accreditatie aangevraagd worden voor een mastersopleiding na evaluatie van een opleiding die op het moment van

visitatie en accreditatie zelfs nog niet als mastersopleiding opgestart is. Daarenboven moet er steeds rekening mee gehouden worden dat voor de bachelors- en mastersopleidingen aparte visitatierapporten of aparte luiken in de visitatierapporten moeten opgesteld worden, vermits afzonderlijke accreditatieaanvragen voor beide opleidingen dienen te gebeuren.

Het feit dat visitaties m.b.t. bachelors- en mastersopleidingen en de eruit voortvloeiende accreditaties gedurende de volgende jaren op de beoordeling van zowel nieuwe als oude trajecten kunnen slaan en dat het mogelijk is dat een omgevormde opleiding niet éénduidig met een oorspronkelijke opleiding overeenstemt, roept zowel bij de instellingen als bij de evaluatieorganen (VLHORA en VLIR) vragen op. Welke aansturing dient in dat geval gegeven te worden aan de visitatiecommissies, welke informatie dienen de opleidingen aan te leveren, hoe moet rekening gehouden worden met de omvormingstrajecten, hoe zullen de visitatiecommissies het overgangskarakter mee moeten wegen in de beoordeling, hoe zal de NVAO in haar accreditatieproces hiermee omgaan et cetera? De Memorie van Toelichting bij het structuurdecreet stelt dat in het begin de nadruk ligt op de beoordeling van de oorspronkelijke opleiding(en) en dat in de loop der tijd het accent verschuift naar de beoordeling van de omgevormde opleiding. Deze omschrijving lijkt evenwel onvoldoende houvast te bieden.

Het ontwerp van aanvuldecreet voorziet in volgende explicitering:

"De gepubliceerde externe beoordeling die voor accreditatie in de omvormingsperiode aangewend dient te worden heeft ten aanzien van een in omvorming zijnde opleiding betrekking op :

1° de oorspronkelijke opleiding,

2° de reeds gerealiseerde delen van de omgevormde opleiding, en

3° de plannen betreffende de omgevormde opleiding,

voor zover de externe beoordeling gebeurt op een ogenblik dat de omvorming nog niet volledig is gerealiseerd.

De beoordeling stelt het Accreditatieorgaan in staat een accreditatiebesluit te nemen omtrent de omgevormde opleiding."

3 Overgangsregeling

De operationalisering van bovenstaande decretale bepaling betreffende de beoordeling in de omvormingsperiode komt erop neer dat, afhankelijk van de mate van realisatie van de omgevormde opleiding en afhankelijk van de nog steeds bestaande delen van de oorspronkelijke opleiding(en) door de visitatiecommissie een oordeel geveld wordt over de kwaliteit van

- de nog bestaande delen van de oorspronkelijke opleiding(en) (of delen van opleidingen):
hierbij dient de zelfevaluatie duidelijk aan te geven over welke delen van welke opleidingen het gaat en dient ze de nodige informatie te verschaffen opdat de visitatiecommissie per facet tot een kwaliteitsoordeel kan komen;
- de reeds gerealiseerde delen van de omgevormde opleiding (indien deze reeds opgestart is);
- de plannen voor de omgevormde opleiding, indien deze nog niet opgestart is, of voor de nog te realiseren delen van de opleiding, indien deze reeds opgestart is, maar nog niet volledig is gerealiseerd.

Deze drie beoordelingen worden door de visitatiecommissie gebruikt om tot een globaal oordeel te komen over de (te verwachten) kwaliteit van de omgevormde opleiding voor elk facet van het accreditatiekader. De mate waarin de drie elementen in de globale beoordeling betrokken worden zal sterk afhankelijk zijn van de mate van realisatie van de omgevormde opleiding. Deze afweging zal eveneens afhankelijk zijn van het beschouwde facet van het accreditatiekader. Zo zullen bijvoorbeeld de doelstellingen van een omgevormde opleiding

reeds vóór het realiseren van de opleiding kunnen beoordeeld worden en in de globale beoordeling doorwegen, en zullen daarentegen de resultaten uiteraard slechts achteraf kunnen beoordeeld worden en sommige resultaten (zoals het gerealiseerd eindniveau) slechts nadat de opleiding volledig is gerealiseerd.

De tabel van Bijlage 1 expliciteert de hierboven besproken overwegingen en geeft per onderwerp en facet een overzicht van de wijze waarop dient te worden aangetoond dat al dan niet wordt voldaan aan de criteria uit het ontwerp-accreditatiekader tijdens de invormingsperiode naar bachelor en master. Gelet op het decreetaal voorziene invoeringstraject wordt hierbij een onderscheid gemaakt tussen

- de periode vóór het opstarten van de betrokken opleidingen (periode P1);
- de periode na het opstarten en vóór het volledig gerealiseerd zijn van de opleiding, tijdens de welke de opleiding jaar na jaar verder gerealiseerd wordt, indien het een meerjarige opleiding betreft (periode P2);
- de periode na het volledig realiseren van de opleiding (periode P3¹);

Wat de jaren betreft waarop deze periodes betrekking hebben, deze is afhankelijk van het jaar van starten van de opleiding en dient onderscheid gemaakt tussen bachelorsopleidingen, mastersopleidingen, banaba-opleidingen en manama-opleidingen.

Het in de tabel gehanteerde begrip “oorspronkelijke opleiding” moet in zijn brede betekenis gehanteerd worden: (voortgezette) opleiding(en), afstudeerrichting(en) in functie van het gekozen omvormingstraject.

De tabel is als volgt opgebouwd:

- kolom 1 herneemt de onderwerpen en facetten uit het ontwerp-accreditatiekader bestaande opleidingen;
- kolom 2 beschrijft de wijze waarop aangetoond kan worden of aan de criteria wordt voldaan als een opleiding nog niet is opgestart,
- kolom 3 beschrijft de wijze waarop aangetoond kan worden of aan de criteria wordt voldaan na het opstarten en vóór het volledig gerealiseerd zijn van de betrokken opleiding,
- kolom 4 beschrijft de wijze waarop aangetoond kan worden of aan de criteria wordt voldaan na het volledig gerealiseerd zijn van de betrokken opleiding.
- kolom 5 geeft mogelijke informatiebronnen.

De tabel geeft in de eerste plaats een algemene beschrijving hoe de beoordeling van de omgevormde opleiding en moet uitgevoerd worden en welke informatiebronnen hiervoor nodig zijn. Bij complexe dossiers zal het verband tussen de omgevormde opleiding en de oorspronkelijke opleiding(en) of delen van opleiding(en) nog nadrukkelijker in kaart moeten worden gebracht in het zelfevaluatierapport en de beoordeling.

Op te merken valt dat een bijzondere aanpak ook nodig is in de specifieke situatie van de uit hogeschoolopleidingen van twee cycli ontstane academische bachelors- en mastersopleidingen. In de invormingsperiode en de periode tot uiterlijk 2013 geldt voor deze opleidingen immers een bijkomende overgangsregeling wat de beoordeling van de verwevenheid van onderwijs met wetenschappelijk onderzoek betreft (de onderzoeksinbedding). Voor de beoordeling van deze opleidingen met betrekking tot de onderzoeksinbedding wordt verwezen naar deze bijkomende overgangsregeling.

---

¹ Deze periode valt weliswaar nadat de omvorming gerealiseerd is, maar houdt voor bepaalde onderwerpen toch verband met de invormingsperiode, bijvoorbeeld met betrekking tot het beoordelen van het onderwerp ‘resultaten van de opleiding’.

Bijlage 1. Beoordelingstabel tijdens omvormingsperiode

Onderwerpen, facetten, criteria	Operationalisatie in omvormingsperiode P1: opleiding nog niet opgestart	Operationalisatie in omvormingsperiode P2: opleiding in opstartfase	Operationalisatie in periode P3: opleiding afgerond	Informatie
<p>Onderwerp: 1. Doelstellingen</p> <p><i>Facet:</i> 1.1. Niveau en oriëntatie (professionele) bachelor 1.2. Niveau en oriëntatie (academische) bachelor</p> <p><i>Facet:</i> 1.3. Niveau en oriëntatie master</p> <p><i>Facet:</i> 1.4. Domeinspecifieke eisen</p>	<p>Beoordeling op basis van de doelstellingen van de omgevormde opleiding. Als die alleen nog maar op hoofdlijnen beschikbaar zijn worden ook de doelstellingen van de opleiding(en) voor omvorming bij de beoordeling betrokken. Bij de beoordeling wordt in dat geval het verband tussen de doelstellingen van de oorspronkelijke opleiding(en) en de doelstellingen van de omgevormde opleidingen bekeken.</p> <p>Zie hierboven</p> <p>Zie hierboven</p>	<p>Beoordeling op basis van doelstellingen van de omgevormde opleiding.</p> <p>Zie hierboven</p> <p>Zie hierboven</p>	<p>Idem als hiernaast</p> <p>Zie hierboven</p> <p>Zie hierboven</p>	<p>Beschrijving doelstellingen opleiding(en) (oorspronkelijke en/of omgevormde i.f.v. periode beoordeling)</p> <p>Idem als hierboven</p> <p>Idem als hierboven</p>

nederlands- vlaamse accreditatie organisatie

<p><i>Facet:</i> 2.3. Samenhang programma</p>	Zie hierboven	Toenemende mate beoordeling op basis van realisaties omgevormde opleiding	Beoordeling op basis van realisaties omgevormde opleiding	Idem als hierboven
<p><i>Facet:</i> 2.4. Studielast</p>	Beoordeling van plannen toetsing geplande studielast in omgevormde opleiding en feitelijke studielast oorspronkelijke opleiding(en)	Toenemende beoordeling op basis van feitelijke studielast omgevormde opleiding	Beoordeling hoofdzakelijk op basis van feitelijke studielast omgevormde opleiding	Studietijdmetingen (oorspronkelijke en/of (plannen) omgevormde opleiding(en) i.f.v. periode beoordeling)
<p><i>Facet:</i> 2.5. Toelatingsvoorwaarden</p>	Beoordeling op basis van omgevormde opleiding en desgevallend plannen inzake voorbereidingstrajecten. Beoordeling qua realisatie (instroombeleid) op basis van oorspronkelijke opleiding(en).	Beoordeling op basis van omgevormde opleiding	Idem als hiernaast	Beschrijving toelatingsvoorwaarden (oorspronkelijke en/of omgevormde opleiding(en) i.f.v. periode beoordeling)
<p><i>Facet:</i> 2.6. Studieomvang</p>	Beoordeling op basis van omgevormde opleiding	Idem als hiernaast	Idem als hiernaast	Beschrijving studieomvang omgevormde opleiding

nederlands- vlaamse accreditatie organisatie

<p><i>Facet:</i> 2.7. Afstemming didactisch concept</p>	<p>Beoordeling op basis van de plannen voor de nieuwe opleiding en de realisaties uit de oorspronkelijke opleiding(en).</p>	<p>Toenemende beoordeling op basis van omgevormde opleiding</p>	<p>Beoordeling op basis van omgevormde opleiding</p>	<p>Beschrijving didactisch concept (oorspronkelijke en/of omgevormde opleiding(en) i.f.v. periode beoordeling)</p>
<p><i>Facet:</i> 2.8. Beoordeling en toetsing</p>	<p>Idem als hierboven. Indien de beoordelingsvormen nog niet in detail zijn uitgewerkt voor het programma van de omgevormde opleiding, richt de beoordeling zich hoofdzakelijk op de realisaties in de oorspronkelijke opleiding(en)</p>	<p>Idem als hierboven</p>	<p>Idem als hierboven</p>	<p>Beschrijving beoordeling en toetsing (oorspronkelijke en/of omgevormde opleiding(en) i.f.v. periode beoordeling) Resultaten evaluatie door studenten (oorspronkelijke en/of omgevormde opleiding(en) i.f.v. periode beoordeling)</p>
<p><i>Facet:</i> 2.9. Masterproef</p>	<p>Beoordeling op basis van concept van masterproef voor de omgevormde opleiding en realisaties eindwerken/eindproeven/scripties oorspronkelijke opleiding(en)</p>	<p>Idem als hiernaast links</p>	<p>Beoordeling grijpt in toenemende mate tot uitsluitend plaats op basis van realisatie masterproef omgevormde opleiding (i.f.v. tijdstip beoordeling)</p>	<p>Beschrijving concept masterproef, gerealiseerde masterproeven en Scripties/eindproeven/eindwerken oorspronkelijke opleiding(en) (i.f.v. periode omvorming)</p>

Onderwerpen, facetten, criteria	Operationalisatie in omvormingsperiode P1: opleiding nog niet opgestart	Operationalisatie in omvormingsperiode P2: opleiding in opstartfase	Operationalisatie in periode P3: opleiding afgerond	Informatie
<p>Onderwerp: 3. Inzet personeel</p> <p><i>Facet:</i> 3.1. Eisen professionele / academische gerichtheid</p> <p><i>Facet:</i> 3.2. Kwantiteit personeel</p> <p><i>Facet:</i> 3.3. Kwaliteit personeel</p>	<p>De beoordeling moet aantonen dat de eisen zijn vervuld voor het ingezette personeel om de oorspronkelijke opleiding te realiseren in overeenstemming met het oorspronkelijk programma en doelstellingen van de oorspronkelijke opleiding. Er wordt aan de hand van de doelstellingen van de omgevormde opleiding aangetoond dat aan de eisen zal worden voldaan. Er wordt rekening gehouden met de plannen inzake noodzakelijke aanvullende personeelsinzet, in geval van bijkomende accenten in omgevormde opleiding.</p> <p>Idem als hierboven</p> <p>Idem als hierboven</p>	<p>De beoordeling gebeurt hoofdzakelijk op basis van de omgevormde opleiding en de plannen om aan de eisen voor de volledig omgevormde opleiding te voldoen</p> <p>Idem als hierboven</p> <p>Idem als hierboven</p>	<p>De beoordeling gebeurt op basis van omgevormde opleiding</p> <p>Idem als hierboven</p> <p>Idem als hierboven</p>	<p>Beschrijving personeelsbeleid (oorspronkelijke en/of omgevormde opleiding(en) i.f.v. periode beoordeling) Beschrijving personeelsformatie (oorspronkelijke en/of omgevormde opleiding (en) i.f.v. periode beoordeling)</p> <p>Idem als hierboven</p> <p>Idem als hierboven</p>

Onderwerpen, facetten, criteria	Operationalisatie in omvormingsperiode P1: opleiding nog niet opgestart	Operationalisatie in omvormingsperiode P2: opleiding in opstartfase	Operationalisatie in periode P3: opleiding afgerond	Informatie
<p>Onderwerp: 4. Voorzieningen</p> <p><i>Facet:</i> 4.1. Materiële voorzieningen</p> <p><i>Facet:</i> 4.2. Studiebegeleiding</p>	<p>De beoordeling moet aantonen dat de eisen zijn vervuld voor de ingezette materiële voorzieningen om de oorspronkelijke opleiding te realiseren in overeenstemming met het oorspronkelijke programma en doelstellingen van de oorspronkelijke opleiding. Er wordt aan de hand van de doelstellingen van de omgevormde opleiding aangetoond dat aan de eisen zal worden voldaan. Er wordt rekening gehouden met de plannen inzake noodzakelijke aanvullende materiële voorzieningen, in geval van bijkomende accenten in omgevormde opleiding.</p> <p>Er wordt aan de hand van de resultaten in de oorspronkelijke opleiding en de plannen voor de omgevormde opleiding aangetoond dat aan de criteria wordt voldaan</p>	<p>De beoordeling gebeurt hoofdzakelijk op basis van de omgevormde opleiding en de plannen om aan de eisen voor de volledig omgevormde opleiding te voldoen</p> <p>Er wordt in toenemende mate rekening gehouden met de resultaten in de omgevormde opleiding</p>	<p>De beoordeling gebeurt op basis van omgevormde opleiding</p> <p>Er wordt hoofdzakelijk tot uitsluitend aan de hand van de feitelijke realisatie in de omgevormde opleiding beoordeeld of aan de criteria wordt voldaan (i.f.v. tijdstip beoordeling)</p>	<p>Beschrijving materiële voorzieningen (oorspronkelijke en/of omgevormde opleiding(en) i.f.v. periode beoordeling)</p> <p>Beschrijving en realisaties studiebegeleiding (oorspronkelijke en/of (plannen) omgevormde opleiding(en) i.f.v. periode beoordeling)</p>

Onderwerpen, facetten, criteria	Operationalisatie in omvormingsperiode P1: opleiding nog niet opgestart	Operationalisatie in omvormingsperiode P2: opleiding in opstartfase	Operationalisatie in periode P3: opleiding afgerond	Informatie
<p>Onderwerp: 5. Interne kwaliteitszorg</p> <p><i>Facet:</i> 5.1. Evaluatie resultaten</p> <p><i>Facet:</i> 5.2. Maatregelen tot verbetering</p> <p><i>Facet:</i> 5.3. Betrekken van medewerkers, studenten, alumni, beroepenveld</p>	<p>Er dient aangetoond te worden aan de hand van de procedures van kwaliteitszorg in de oorspronkelijke opleiding dat de opleiding geëvalueerd wordt om tot bijsturing te komen en dat in het bijzonder aandacht besteed wordt aan de evaluatie van de huidige opleiding om de omgevormde opleiding te plannen.</p> <p>Zie hierboven. Er dient aangetoond te worden aan de hand van de procedures van kwaliteitszorg dat in de oorspronkelijke opleiding de resultaten gebruikt werden om de opleiding bij te sturen en in het bijzonder dat de resultaten van de kwaliteitszorg van de oorspronkelijke opleiding waar relevant gebruikt worden om de omgevormde opleiding te plannen.</p> <p>Zie hierboven</p>	<p>In de omgevormde opleiding zijn procedures ontwikkeld om de kwaliteit op te volgen. In het bijzonder werd sterk rekening gehouden met evaluatie van de oorspronkelijke opleiding om de omgevormde opleiding te ontwerpen</p> <p>Zie hierboven Er wordt in toenemende mate rekening gehouden met de resultaten in de omgevormde opleiding voor bijsturing</p> <p>Zie hierboven</p>	<p>Er wordt hoofdzakelijk tot uitsluitend aan de hand van de feitelijke realisatie in de omgevormde opleiding beoordeeld of aan de criteria wordt voldaan (i.f.v. tijdstip beoordeling)</p> <p>Zie hierboven</p> <p>Zie hierboven</p>	<p>Realisatie kwaliteitszorg (oorspronkelijke en/of (plannen) omgevormde opleiding(en) i.f.v. periode beoordeling)</p> <p>Idem</p> <p>Idem</p>

Bijlage 2. Overzicht omvormingen

In het hoger onderwijs in Vlaanderen worden volgende opleidingen aangeboden:

- Professioneel gerichte bachelor
  - Startdatum: 2004-2005
  - Einde volledige cyclus: eind 2006-2007
- Bachelor na bachelor
  - Startdatum: 2004-2005
  - Einde volledige cyclus: eind 2004-2005
- Academisch gerichte bachelor
  - Startdatum: 2004-2005
  - Einde volledige cyclus: eind 2006-2007
- Master
  - Startdatum: 2007-2008
  - Einde volledige cyclus: eind 2007-2008 of eind 2008-2009 of eind 2009-2010 of eind 2010-2011 (naar gelang de duur van de mastersopleiding 1, 2, 3 (diergeneeskunde) of 4 jaar (geneeskunde) bedraagt)
- Master na master
  - Startdatum: 2004-2005
  - Einde volledige cyclus: eind 2004-2005

Bij de omvorming kunnen zich volgende situaties voordoen:

- Eén op één omvorming
  - één cyclus naar professionele bachelor
  - voortgezette één cyclus naar banaba
  - twee cycli naar academische bachelor en master
  - voortgezette twee cycli naar manama
- Indaling en samenvoeging met basisopleiding
  - voortgezette één cyclus naar professionele bachelor
  - voortgezette twee cycli naar master
- Indaling
  - Voortgezette één cyclus naar professionele bachelor
  - Voortgezette twee cycli naar master
- Meervoudige omvorming
  - Één cyclus naar meerdere professionele bachelors (o.a. vanuit opties)
  - Eerste cyclus naar meerdere bachelors (o.a. vanuit afstudeerrichtingen/opties/gemeenschappelijke kandidatuur die uitsplitst worden naar verschillende licenties)
  - Tweede cyclus naar meerdere masters (o.a. vanuit afstudeerrichtingen/opties)
- Samenvoeging meerdere opleidingen

Naast deze omvormingen, die vertrekken vanuit bestaande basisopleidingen en voortgezette opleidingen dient in de eerstvolgende jaren ook rekening gehouden te worden met nieuwe opleidingen die vanaf het academiejaar 2004-2005 kunnen aangeboden worden. Het betreft:

- Mastersopleidingen die in het kader van art.66§6 worden uitgebouwd.
- Bachelors en mastersopleidingen die in het kader van art.123§7 worden aangeboden vanaf het academiejaar 2004-2005

Hierbij dienen ook bachelors en mastersopleidingen vermeld te worden die door een ruiloperatie binnen een associatie worden aangeboden binnen een andere hogeschool. (art.61§4)

Tenslotte dient ook bijzondere aandacht besteed te worden aan bepaalde voortgezette opleidingen in het volwassenenonderwijs, die in het kader van het aanvullingsdecreet, overgedragen worden aan de hogescholen en als bachelors, masters, banaba of manama kunnen ingericht worden.

Bijlage 3. Decretaal kader

DECREET BETREFFENDE DE HERSTRUCTURERING VAN HET HOGER ONDERWIJS IN VLAANDEREN

Artikel 24bis

Een universiteit en één of meer hogescholen kunnen in het kader van een associatie over het deel van het studiegebied Revalidatiewetenschappen en kinesitherapie en het studiegebied Gezondheidszorg heen in het academisch onderwijs gezamenlijke bachelorsopleidingen en gezamenlijke mastersopleidingen die aansluiten bij die bachelorsopleidingen organiseren. De betrokken universiteit en hogescho(o)(l)(en) reiken het gezamenlijke diploma uit en verlenen de gezamenlijke graad van bachelor of master aan de studenten die met succes de gezamenlijk georganiseerde opleiding hebben voltooid. De betrokken universiteit c.q. hogescho(o)(l)(en) moet(en) wel de bevoegdheid hebben om de betreffende graden in het deel van het studiegebied Revalidatiewetenschappen en kinesitherapie, respectievelijk Gezondheidszorg te verlenen.

AFDELING 2

Accreditatie, programmatie en registratie van opleidingen

ONDERAFDELING 3

Programmatie. De toets nieuwe opleiding

Artikel 60septies

Een opleiding die niet voorkomt in het in artikel 64 bedoelde Hoger Onderwijsregister of die in hoofde van de instelling niet voorkomt in het Hoger Onderwijsregister, wordt een nieuwe opleiding genoemd.

Artikel 61. (aanvuldecreet)

§ 1. Een instelling kan :

- 1° eerst met ingang van het academiejaar 2006-2007 een nieuwe bachelors- of mastersopleiding aanbieden wanneer de betreffende opleiding bij besluit van de Vlaamse regering erkend is als nieuwe opleiding. De aanvraag daartoe kan vanaf 1 januari 2005 ingediend worden;
- 2° eerst met ingang van het academiejaar 2009-2010 nieuwe mastersopleidingen die aansluiten bij een academisch gerichte bachelorsopleiding aanbieden wanneer de betreffende mastersopleiding bij besluit van de Vlaamse regering erkend is als nieuwe opleiding. De aanvraag daartoe kan ingediend worden met ingang van 1 januari 2008.

De Vlaamse regering kan de in het eerste lid bedoelde besluiten nemen met inachtneming van de volgende voorschriften :

- 1° het voorgelegde dossier omvat : ....
- 2° de opleiding heeft de macrodoelmatigheidstoets en de "toets nieuwe opleidingen" door het Accreditatieorgaan met positief gevolg ondergaan ;
- 3° de nieuwe opleiding kan in één of meer studiegebieden of delen van studiegebieden worden gerangschikt waarin de betrokken instelling onderwijsbevoegdheid bezit. De nieuwe opleiding kan eventueel ook worden gerangschikt in een studiegebied waarin de betrokken instelling onderwijsbevoegdheid bezit en één of meerdere andere studiegebieden waarin andere instellingen behorende tot de associatie, waarvan de instelling lid is, onderwijsbevoegdheid bezitten ;

- 4° de betrokken instelling geeft aan welke bestaande opleiding ze zal afbouwen parallel met de uitbouw van de nieuwe opleiding. Dit voorschrift geldt niet voor :
- de organisatie vanaf het academiejaar 2007-2008 van nieuwe opleidingen die nergens voorkomen in het Hoger Onderwijsregister zoals het bekend gemaakt zal zijn op 1 juni van het jaar voorafgaand aan het academiejaar vanaf wanneer de opleiding georganiseerd zal worden ;
  - de organisatie vanaf het academiejaar 2010-2011 van nieuwe mastersopleidingen die aansluiten bij een academisch gerichte bachelorsopleiding en die nergens voorkomen in het Hoger Onderwijsregister zoals het bekend gemaakt zal zijn op 1 juni van het jaar voorafgaand aan het academiejaar vanaf wanneer de opleiding georganiseerd zal worden ;

§ 2. De hogescholen en de universiteiten kunnen, in afwijking van de in § 1, eerste lid bedoelde vroegste startdatum van nieuwe opleidingen, mastersopleidingen die niet vermeld staan op de in artikel 123, § 5 of § 6 of 125, § 4 of § 6 lijst aanbieden met ingang van het academiejaar 2004-2005.

De voorwaarden daartoe zijn de volgende :

- 1° de opleiding betreft een mastersopleiding in de zin van artikel 66, § 6 en wordt aangeboden in "Verpleegkunde en Vroedkunde", "Sociaal werk" en "Toerisme", en
- 2° de opleiding heeft een positief oordeel over de macrodoelmatigheid bekomen. De uiterste datum voor de aanvraag voor de macrodoelmatigheidstoets en de indiening van het bijhorend dossier bij de Erkenningscommissie is 1 maart 2004. In afwijking van artikel 62, § 3, tweede lid behandelt de Erkenningscommissie deze aanvragen binnen een termijn van 30 kalenderdagen, die voor wat betreft alle aanvragen ingaat op 2 maart 2004.

De betrokken opleidingen :

- 1° zijn niet onderworpen aan de verplichting van afbouw van een bestaande opleiding ;
- 2° worden geacht geaccrediteerd te zijn tot en met het einde van het vierde academiejaar na de opstart van de opleiding.

Artikel 63 (aanvuldecreet)

§ 1. Vanaf het academiejaar 2006-2007 kunnen hogescholen die partner zijn in eenzelfde associatie, besluiten tot het uitwisselen van opleidingen, waarbij een opleiding aan een bepaalde hogeschool aangeboden in een bepaalde vestiging van jaar tot jaar wordt afgebouwd en waarbij dezelfde opleiding aan een andere hogeschool in een bepaalde vestiging van jaar tot jaar wordt ingevoerd, na erkenning als een nieuwe opleiding door de Vlaamse regering.

§ 2. Voorafgaand aan de invoering van de nieuwe opleiding, moeten de rechtspersonen verantwoordelijk voor de hogescholen en de universiteiten die een vestiging hebben in de provincie waarin de vestiging van de nieuwe opleiding gelegen is, hun akkoord verlenen.

Voor de toepassing van het eerste lid worden het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en de provincie Vlaams-Brabant gezamenlijk als één provincie beschouwd.

§ 3. Voorstellen tot het uitwisselen van opleidingen kunnen voor de eerste keer bij de Vlaamse regering ingediend worden vanaf 1 januari 2005 en ten laatste op 30 september 2005.

Besluiten tot het uitwisselen van opleidingen tussen hogescholen binnen een associatie kunnen maar eenmaal om de vijf jaar worden genomen voor de gehele Vlaamse Gemeenschap.

Artikel 66

§6. In afwijking van het bepaalde in §2 kunnen een universiteit en een of meerdere hogescho(o)l(en) gezamenlijk mastersopleidingen aanbieden waarvoor de inschrijving hoofdzakelijk openstaat voor de houders van een graad van bachelor met een door de instellingsbesturen nader bepaalde kwalificatie in het hoger professioneel onderwijs die met succes een schakelprogramma met een studieomvang van ten minste 45 studiepunten en ten hoogste 90 studiepunten hebben voltooid met het doel om de voorkennis inzake de beheersing van algemene wetenschappelijke competenties en het begrip van de wetenschappelijk-disciplinaire kennis op het instapniveau van de mastersopleiding te brengen. Het instellingsbestuur kan de studieomvang van het schakelprogramma differentiëren op basis van elders

verworven competenties en eerder verworven kwalificaties en verminderen tot 30 studiepunten. Een verdere vermindering van de minimum studieomvang kan enkel als op grond van eerder verworven kwalificaties blijkt dat de nodige wetenschappelijke voorkennis als hiervoor bedoeld, is verworven. Het schakelprogramma kan tot 30 studiepunten worden verminderd als de student ten minste drie jaar nuttige beroepservaring heeft en als er een intakegesprek heeft plaatsgehad, onverminderd de mogelijkheid van verdere vermindering van de minimum studieomvang op grond van eerder verworven kwalificaties.

Art.86 (aanvuldecreet)

§ 3. Twee of meer hogescholen of twee of meer universiteiten kunnen een in § 1 en § 2 bedoelde gezamenlijke opleiding aanbieden die over twee of meer studiegebieden heen gerangschikt wordt, als de betrokken instellingen in elk van de betreffende studiegebieden onderwijsbevoegdheid hebben. Indien het gaat om een bachelorsopleiding die volgt op een andere bachelorsopleiding of om een mastersopleiding die volgt op een andere mastersopleiding dan volstaat het dat elk van de betrokken instellingen onderwijsbevoegdheid heeft in ten minste één van de betreffende studiegebieden waarin de gezamenlijke opleiding wordt gerangschikt.

§ 4. De hogescholen of de universiteiten die een gezamenlijk georganiseerde opleiding zoals bedoeld in § 1 en § 2 aanbieden, sluiten een overeenkomst die afspraken bevat omtrent het opleidingsprogramma, de wijze van administratie van de studenten en de financiële transacties tussen de instellingen

Afdeling 3. – Overgangsbepalingen

Onderafdeling 1. – Omvorming naar bachelor-masterstructuur

Art.123.

§1. De universiteiten en hogescholen vormen hun academische opleidingen c.q. hun basisopleidingen die zij bij of krachtens het universiteitendecreet c.q. het hogescholendecreet in het academiejaar 2001-2002 kunnen aanbieden om in bachelor- en mastersopleidingen overeenkomstig de structuur vervat in de art.11 tot en met art.19 van dit decreet en overeenkomstig hun onderwijsbevoegdheid vastgelegd in de art.23 tot en met art.53. De universiteiten kunnen voortgezette academische opleidingen die ze in het academiejaar 2001-2002 aanbieden, door samenvoeging met een academische opleiding of met een afstudeerrichting van een academische opleiding omvormen tot een mastersopleiding die aansluit bij een bachelorsopleiding. De hogescholen kunnen hun voortgezette opleidingen door samenvoeging met een basisopleiding van twee cycli of met een afstudeerrichting van zo'n basisopleiding omvormen tot een mastersopleiding die aansluit bij een bachelorsopleiding.

§ 7. Naast de bachelors- en mastersopleidingen vermeld in de lijst van de omvormingsvoorstellen bedoeld in § 2 kunnen de volgende instellingen vanaf het academiejaar 2004-2005 de hieronder genoemde opleidingen aanbieden. Deze opleidingen worden niet beschouwd als nieuwe opleidingen in de zin van artikel 61. Ze moeten wel vermeld worden in de lijst van de omvormingsvoorstellen met uitzondering van de gegevens bedoeld in § 2, 7° :

- 1° de Katholieke Hogeschool Brugge-Oostende kan in het studiegebied Industriële wetenschappen de opleiding Kunststofverwerking aanbieden waarvoor binnen een associatie in het academisch onderwijs de graden van bachelor en master kunnen verleend worden ;
- 2° de Katholieke Hogeschool Zuid-West-Vlaanderen kan in het studiegebied Sociaal-agogisch werk de opleiding Maatschappelijke veiligheid aanbieden waarvoor in het hoger professioneel onderwijs de graad van bachelor kan verleend worden ;
- 3° de Hogeschool West-Vlaanderen kan in het studiegebied Handelswetenschappen en bedrijfskunde de opleiding Netwerkeconomie aanbieden waarvoor in het hoger professioneel onderwijs de graad van bachelor kan verleend worden.

§ 8. De Katholieke Universiteit Leuven kan de bachelorsopleiding in het studiegebied Onderwijskunde op het grondgebied van de Stad Kortrijk bedoeld in artikel 27, § 2, 8°, aanbieden vanaf het academiejaar 2004-2005. Deze opleiding wordt niet als een nieuwe opleiding beschouwd in de zin van artikel 61. Ze moet wel vermeld worden in de lijst van de omvormingsvoorstellen met uitzondering van de gegevens bedoeld in § 2, 7°.

Art.124.

§1. De oorspronkelijke opleidingen en de omgevormde opleidingen die vermeld zijn in de lijst bedoeld in Art.123 §5, worden geacht geaccrediteerd te zijn tot en met het einde van het academiejaar dat aanvangt in het jaar na het jaar waarin het rapport van de externe beoordeling werd gepubliceerd als de publicatie van het rapport valt na 1 januari 2004.

§2. De oorspronkelijke opleidingen en de omgevormde opleidingen die vermeld zijn in de lijst bedoeld in Art.123, §5, worden geacht geaccrediteerd te zijn tot en met het einde van het academiejaar dat aanvangt in het achtste kalenderjaar na het jaar waarin het rapport van de externe beoordeling werd gepubliceerd, indien de datum van publicatie valt tussen 1 januari 1998 en 31 december 2003.

§3. Alle overgangsaccreditaties bedoeld in de voorgaande paragrafen vervallen in ieder geval op het einde van het academiejaar 2011-2012.

§4. De oorspronkelijke opleidingen en de omgevormde opleidingen die vermeld zijn in de lijst bedoeld in Art.125, §4, worden geacht geaccrediteerd te zijn tot en met het einde van het vierde academiejaar te rekenen met ingang van het academiejaar waarin de omgevormde opleidingen voor het eerst worden georganiseerd.

§ 5. De oorspronkelijke opleidingen en de omgevormde opleidingen bedoeld in artikel 123, § 6, worden geacht geaccrediteerd te zijn tot het einde van het academiejaar 2007-2008.

§ 6. De opleidingen die de ambtshalve geregistreerde instellingen bedoeld in het decreet van 18 mei 1999 betreffende sommige instellingen van openbaar nut voor postinitieel onderwijs, wetenschappelijk onderzoek en wetenschappelijke dienstverlening organiseren en die bekrachtigd worden met de graad van master, worden geacht geaccrediteerd te zijn tot het einde van het academiejaar 2007-2008.

§ 7. De mastersopleidingen die de Vrije Universiteit Brussel in het Instituut voor Europese Studies organiseert en de mastersopleidingen die de Universiteit Antwerpen in het Instituut voor Ontwikkelingsbeleid en -beheer organiseert overeenkomstig de bepalingen van artikel 169quater van het universiteitendecreet, worden geacht geaccrediteerd te zijn tot het einde van het academiejaar 2007-2008. (aanvuldecreet)

§ 8. De bachelorsopleidingen die het in het tweetalig gebied Brussel-Hoofdstad gevestigde Vesalius College overeenkomstig de bepalingen van dit decreet organiseert met ingang van het academiejaar 2004-2005 worden niet beschouwd als nieuwe opleidingen in de zin van artikel 60septies. Zij worden geacht geaccrediteerd te zijn tot en met het einde van het academiejaar 2007-2008. (aanvuldecreet)

Art.125

§1. De universiteiten kunnen de voortgezette academische opleidingen die ze in het academiejaar 2001-2002 aanboden, omvormen in mastersopleidingen die aansluiten of volgen op een bachelorsopleiding of tot mastersopleidingen die volgen op een ander mastersopleiding

§2. De hogescholen kunnen hun voortgezette opleidingen die ze in het academiejaar 2001-2002 aanbieden en die volgen op een basisopleiding van twee cycli, omvormen in een mastersopleiding in die aansluit of volgt op een bachelorsopleiding of tot een mastersopleiding die volgt op een andere mastersopleiding op voorwaarde dat de hiervoor bedoelde basisopleiding van twee cycli omgevormd werd in een bachelor- en een mastersopleiding volgens de voorschriften bepaald in art.123.

§3. De hogescholen kunnen hun voortgezette opleidingen die ze in het academiejaar 2001-2002 aanbieden en die volgen op een basisopleiding van één cyclus, omvormen in een bachelorsopleiding of in een bachelorsopleiding die volgt op een andere bachelorsopleiding.

§ 7. In het geval een universiteit mee wil participeren in het aanbieden van een mastersopleiding die voortkomt uit de omvorming van een voortgezette academische opleiding van een universiteit en samen met die universiteit ook de omgevormde opleiding als een gezamenlijke mastersopleiding wil aanbieden, dan wordt die mastersopleiding in hoofde van de participerende universiteit niet beschouwd als een nieuwe opleiding in de zin van artikel 60septies. Die universiteit moet die mastersopleiding wel vermelden in de lijst van de omvormingsvoorstellen met uitzondering van de gegevens bedoeld in § 1, 7°. In het geval een hogeschool mee wil participeren in het aanbieden van een bachelors- of mastersopleiding die voortkomt uit de omvorming van een voortgezette opleiding van een hogeschool en samen met die hogeschool de omgevormde opleiding als een gezamenlijke bachelors- of mastersopleiding wil aanbieden dan wordt die bachelors- of mastersopleiding in hoofde van de participerende hogeschool niet beschouwd als een nieuwe opleiding in de zin van artikel 60septies. Die hogeschool moet die mastersopleiding wel vermelden in de lijst van de omvormingsvoorstellen met uitzondering van de gegevens bedoeld in § 2, 7° of § 3, 7°. (aanvuldecreet)

Artikel 125bis1 (aanvuldecreet)

De gepubliceerde externe beoordeling heeft ten aanzien van een in omvorming zijnde opleiding, vermeld in de lijst bedoeld in artikel 123, § 5, eerste lid en § 6, of in artikel 125, § 4, betrekking op :

- 1° de oorspronkelijke opleiding,
- 2° de reeds gerealiseerde delen van de omgevormde opleiding, en
- 3° de plannen betreffende de omgevormde opleiding,

voor zover de externe beoordeling gebeurt op een ogenblik dat de omvorming nog niet volledig is gerealiseerd.

De beoordeling stelt het Accreditatieorgaan in staat een accreditatiebesluit te nemen omtrent de omgevormde opleiding.

Artikel 125bis2 (aanvuldecreet)

§1. De hogescholen nemen met ingang van 1 september 2004 de afdelingen bedoeld in artikel 8bis van het decreet van 2 maart 1999 tot regeling van een aantal aangelegenheden van het volwassenenonderwijs, over van de instellingen voor onderwijs voor sociale promotie, hierna "centra voor volwassenenonderwijs" genoemd. De hogescholen sluiten met de betrokken besturen een protocol terzake af. De hogescholen bezorgen de protocols aan de Vlaamse regering vóór 1 april 2004.

Artikel 125ter (aanvuldecreet)

§1. De hogescholen kunnen de in artikel 125bis bedoelde afdelingen omvormen tot een bachelorsopleiding of tot een mastersopleiding. Deze opleidingen worden niet beschouwd als nieuwe opleidingen zoals bedoeld in artikel 61.

§2. De in §1 bedoelde omgevormde opleidingen worden geacht geaccrediteerd te zijn tot en met het einde van het vierde academiejaar te rekenen met ingang van het academiejaar waarin de omgevormde opleidingen voor het eerst worden georganiseerd.

§3. De omvorming van de in §1 bedoelde afdelingen gebeurt overeenkomstig de procedure die geldt voor de voortgezette opleidingen, zoals bedoeld in artikel 125, §2 en §3.

§ 4. In afwijking van de data vermeld in artikel 123, § 5, en in artikel 125, § 4, geldt voor de omvorming van de in § 1 bedoelde afdelingen volgende tijdstabel :

- 1° de hogescholen delen uiterlijk op 1 april 2004 hun voorstellen van omvorming mee aan de Vlaamse regering ;
- 2° de Erkenningscommissie deelt haar advies aan de Vlaamse regering mee ten laatste op 1 mei 2004 ;

- 3° de Vlaamse regering stelt vóór 1 juni 2004 de lijst op van de bachelorsopleidingen en de mastersopleidingen die hogescholen kunnen organiseren. De lijst vermeldt de bestaande opleidingen, de omgevormde opleidingen (graad en kwalificatie), het studiegebied of de studiegebieden waarin de omgevormde opleiding is gerangschikt, de studieomvang van de omgevormde opleidingen, de aard van de omgevormde opleidingen en de onderwijstaal."

Art.126.

§1. De universiteiten voeren de bachelorsopleidingen geleidelijk jaar na jaar in vanaf het academiejaar 2004-2005 of vanaf het academiejaar 2005-2006, op voorwaarde dat de opleidingen vermeld worden in de omvormingslijst bedoeld in art.123,§5.

§2. De universiteiten voeren de mastersopleidingen geleidelijk jaar na jaar in vanaf het academiejaar 2007-2008 of vanaf het academiejaar 2008-2009, op voorwaarde dat de opleidingen vermeld worden in de omvormingslijst bedoeld in Art.123,§5 of in Art.125, §4 behoudens de mastersopleidingen die volgen op een andere mastersopleiding bedoeld in Art.125, §1, §4 en §5 die vanaf het academiejaar 2004-2005 kunnen ingericht worden en behoudens de mastersopleidingen bedoeld in Art.61§2.

Art.127.

§1. De hogescholen voeren de bachelorsopleidingen in het hoger professioneel onderwijs geleidelijk jaar na jaar in vanaf het academiejaar 2004-2005 of vanaf het academiejaar 2005-2006, op voorwaarde dat de opleidingen vermeld worden in de omvormingslijst bedoeld in Art.123 §5 of in Art.125, §4, behoudens de bachelorsopleidingen die volgen op een andere bachelorsopleiding bedoeld in Art.125, §3, §4 en §5, die vanaf het academiejaar 2004-2005 kunnen ingericht worden

§2. De hogescholen die lid zijn van een associatie voeren de bachelorsopleidingen in het academische onderwijs geleidelijk jaar na jaar in vanaf het academiejaar 2004-2005 of vanaf het academiejaar 2005-2006 op voorwaarde dat de opleidingen vermeld worden in de omvormingslijst bedoeld in Art.123, §5.

§3. De hogescholen die lid zijn van een associatie voeren de mastersopleidingen geleidelijk jaar na jaar in vanaf het academiejaar 2007-2008 of vanaf het academiejaar 2008-2009 op voorwaarde dat de opleidingen vermeld worden in de omvormingslijst bedoeld in Art.123, §5 of in Art.125,§4, behoudens de mastersopleidingen die volgen op een andere mastersopleiding bedoeld in Art.125, §2, §4 en §5 die vanaf het academiejaar 2004-2005 kunnen ingericht worden.

De mastersopleidingen, vermeld in de omvormingslijst bedoeld in artikel 125ter, worden geleidelijk, jaar na jaar, ingevoerd vanaf het academiejaar 2004-2005.

ONTWERP VAN DECREET BETREFFENDE DE RECHTSPOSITIUREGELING VAN DE STUDENT, DE PARTICIPATIE IN HET HOGER ONDERWIJS EN DE BEGELEIDING VAN DE HERSTRUCTURERING VAN HET HOGER ONDERWIJS IN VLAANDEREN ("aanvuldecreet")

DEEL III. INTEGRATIE VAN BEPAALDE AFDELINGEN VAN HET HOGER ONDERWIJS VOOR SOCIALE PROMOTIE IN DE HOGESCHOLEN

Art. III. §1. In het decreet van 2 maart 1999 tot regeling van een aantal aangelegenheden van het volwassenenonderwijs wordt een artikel 8bis ingevoegd, dat luidt als volgt :

"Art. 8bis. §1. Een centrum voor volwassenenonderwijs dat tijdens het schooljaar 2003-2004 de afdeling monumenten- en landschapszorg, stedenbouw of stedenbouwkunde en ruimtelijke ordening inricht, draagt deze afdeling(en) op 1 september 2004 over aan een hogeschool die onderwijsbevoegdheid heeft voor wat betreft het studiegebied Architectuur.

Art.III. §2. Een centrum voor volwassenenonderwijs dat tijdens het schooljaar 2003-2004 één of meer van de hierna volgende afdelingen inricht, kan deze afdeling(en) op 1 september 2004 overdragen aan een hogeschool die onderwijsbevoegdheid heeft voor wat betreft het studiegebied Gezondheidszorg:

- 1° gespecialiseerde verpleegkundige voor intensieve zorgen en dringende hulpverlening;
- 2° kaderopleiding nursing geriatrie en bejaardenzorg ;
- 3° kaderopleiding nursing voor gegradueerde psychiatrische verpleging ;
- 4° kaderopleiding nursing voor gegradueerde ziekenhuisverpleging ;
- 5° orthopsie ;
- 6° audiologie.